

POROČILA

Odklanjamo vsako administrativno poseganje v delitev

Res je – številni protesti in stavke delavcev, ki smo jim priča v zadnjem času, so izraz nezadovoljstva nad izredno nizkimi osebnimi dohodki. Ni mogoče spregledati dejstva, da so se povprečni osebni dohodki v gospodarstvu v enem letu znižali od 1400 na 400 DEM in da življenjska raven še naprej dramatično pada. To je osrednji problem, ki bi se ga vlada morala nemudoma lotiti. Tudi ponekod nenormalno visoke plače nekaterih vodilnih posameznikov na eni strani in nenormalno nizke plače delavcev in delavk v teh kolektivih povzročajo upravičeno nezadovoljstvo delavcev in delavk. Problematika osebnih dohodkov je resnično velika – toda pomemben je tudi način, kako se je lotimo.

Svobodni sindikati Slovenije odklanjamo zakon, ki bi administrativno posegal v interno delitev in plače v podjetjih. Tvrstni poskusi v preteklosti praviloma niso dosegli nikakršnih pričakovanih rezultatov. Prej so škodili kot koristili.

Ponovno zahtevamo ne spremembe, pač pa razveljavitev sedaj veljavnega zakona o plačah, nasprotujemo novemu in **vztrajamo na popolni uveljavitvi** kolektivnih pogodb za gospodarstvo in negospodarstvo.

Za premišljene ukrepe na področju plač bi moral izvršni svet pripraviti razvojno-socialni program za prihodnje obdobje, ki ga obljublja že leto in pol.

K zakonu, ki ga odklanjamo v celoti, imamo tudi te konkretne pripombe:

- Iz zakona ni mogoče oceniti posledic – kaj pomeni zamrznitev plač 45% nad povprečjem gospodarstva z ozirom na različno kvalifikacijsko strukturo zaposlenih

v posameznih dejavnostih in podjetjih – in to z ozirom na uspešnost oz. neuspešnost poslovanja.

- Če ima zakon namen kaznovati monopol, je tak pristop napačen, saj se monopol ne odpravlja z zamrzovanjem plač, ampak z odpravo vzrokov monopolnega položaja pri pridobivanju dohodka.

- Ponovno zahtevamo odpravo določb zakona o plačah, da se 25% plač odpuščenih delavcev vkalkulira v povišanje plač

Dušan Semolič

ostalim zaposlenim, ker se s tem stimulira odpuščanje delavcev. To smo sindikati zahtevali že pri sprejemu zakona – žal **neuspešno**.

- Glede plač strokovnih in menedžerskih struktur smo že opozorili – in praksa kaže, da smo imeli prav –, da je **predlagano razmerje 1:15 neustrezno. Na to smo opozorili že pri sprejemu zakona neuspešno.** Zato predlagamo Skupščini Republike Slovenije, naj izvršnemu svetu in Gospodarski zbornici Slovenije naloži, da **pripravi kriterije za oblikovanje osebnih dohodkov menedžerjev.**

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije je pripravljena pri oblikovanju teh kriterijev strokovno sodelovati.

- Opozarjamo, da predlagani zakon ponovno postavlja v slabši tržni položaj podjetja, ki pretežno poslujejo z družbenimi sredstvi, saj ne velja za zasebna in mešana podjetja. S tem se ustvarjajo tudi razlike v položaju zaposlenih delavcev ter v pogojih poslovanja.

- Ni sprejemljivo, da zakon velja za podjetja ne glede na doseganje poslovnih rezultatov. Zadrževanje dosežene ravni plač deluje **demotivacijsko**.

Ugotavljamo, da izvršni svet s tem zakonom poskuša necelovito razreševati problematiko gibanja osebnih dohodkov.

Menimo, da predlagani pristop ni ustrezen, vendar bi v sedanjih gospodarskih razmerah sindikati sprejeli rešitve, ki bi temeljile na določitvi zgornje meje izplačil osebnih dohodkov glede na kolektivne pogodbe gospodarstva in negospodarstva.

Razprava Dušana Semoliča, na seji DPZ, 20. 11. 1991

Stališča Sveta ZSSS o položaju delavcev

Izvršni svet je dokazal nesposobnost

Svet Zveze svobodnih sindikatov je na svoji 15. seji dne 19. novembra 1991 obravnaval ukrepe Evropske gospodarske skupnosti in drugih evropskih držav ter njihov vpliv na socialno in materialno varnost delavcev v Sloveniji. Ugotovil je, da so nas ti ukrepi presenetili in smo jih pričakali popolnoma nepripravljeni. Svet ZSSS ocenjuje, da bodo ti ukrepi povzročili nadaljnje trganje gospodarskih vezi slovenskega gospodarstva s tujino. Odpravlja ugodnosti pri poslovanju z Evropo in izguba trgov na ozemlju bivše Jugoslavije pa bo uničila slovensko gospodarstvo.

Svet ZSSS ocenjuje, da slovenska vlada vedno znova dokazuje, da ne obvladuje stanja na področju gospodarstva in zato že zdavnaj več ne uživa zaupanja slovenskih delavcev. Ta vlada ni bila sposobna s političnimi dogovori zavarovati gospodarskih interesov, še več – osamosvojitve in uvedbe slovenske valute se je na gospodarskem področju lotila povsem nepripravljena. Posledice tega se kažejo sedaj.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije ne pristaja, da se zaradi izgube jugoslovanskega trga, zaradi osamosvojitve in zaradi ukrepov Evropske gospodarske skupnosti in drugih držav problemi v podjetjih rešujejo samo z odpuščanjem delavcev, in da se podjetja rešujejo le na račun vedno nižjih plač delavcev. To naše prepričanje potrjujejo tudi sklepi republiškega izvršnega sveta, da naj se določijo realni izhodiščni osebni dohodki v kolektivnih pogodbah, kar dejansko

pomeni znižanje plač in zakon o zamrznitvi plač. Proračunska poraba za obrambo in notranje zadeve pa je taka, kot da imamo cvetoče gospodarstvo.

Svet ZSSS zahteva ukrepe, ki bodo podjetjem, ki so izgubila jugoslovanski trg in/ali ki izgubljajo trg zaradi ukrepov Evropske gospodarske skupnosti, nadomestili del izgubljenega zaslužka, tako da se jih za določen čas oprosti davkov in prispevkov. Svet ZSSS zahteva, da se takoj aktivirajo sredstva proračuna, namenjena za intervencije v gospodarstvu, in da se izvoznikom nadomestijo višji stroški izvoza zaradi odprave ugodnosti z ustreznimi stimulacijami izvoza.

Svet ZSSS zavezuje svoje predsedstvo, da o položaju članov Svobodnih sindikatov Slovenije in drugih delavcev, o predlogih in zahtevah nemudoma seznanil Izvršni svet Skupščine Republike Slovenije in zahteva njegovo takojšnje ukrepanje.

Svet ZSSS se zaveda, da je kot varuh in zaščitnik interesov delavcev tudi sam soodgovoren za njihov položaj, zato bo o zaostrenih razmerah v slovenskem gospodarstvu, čedalje slabšem položaju delavcev in poslabšanju razmer v Sloveniji nasploh seznanil sindikate drugih evropskih držav. Predsedstvo bo takoj vzpostavilo stike s Evropsko sindikalno konfederacijo in s sindikalnimi centralami držav EGS in EFTE, jih seznanilo s posledicami ukrepov ekonomske blokade ter jih zaprosilo, naj se pri

svojih vladah zavzemajo, da bi Slovenijo pri gospodarskih sankcijah, ki so jih uvedle proti Jugoslaviji in so prizadele tudi Slovenijo, izvzelo, ker je samostojna država in sodeluje v prizadevanjih Evrope za izhod iz jugoslovanske krize.

Svet ZSSS je ocenil, da je stalno poslabševanje socialnega, materialnega in pravnega položaja delavcev, vse večja brezposelnost, brezizhoden položaj mladih, ki stopajo v poklic in življenje, rezultat politike Izvršnega sveta Skupščine Republike Slovenije, ki mu predseduje gospod Lojze Peterle. Ta izvršni svet je s svojo nepripravljenostjo in zavračanjem konstruktivnih predlogov tako političnih strank sindikatov kot tudi stroke pripeljal Republiko Slovenijo v položaj, ko lahko izgubi svojo identiteto, ker bo bankrotirala. Ta izvršni svet je doslej pokazal aroganten odnos do sindikatov in nepripravljenost sodelovati z njimi. Tako ni mogoče vzpostaviti dialoga med vlado in sindikati, ki je edini način, da pridemo do za vse strani sprejemljivih rešitev za izhod iz sedanjih razmer. Vse to kaže tudi na nesposobnost izvršnega sveta.

Svet ZSSS ocenjuje, da Izvršni svet Skupščine Republike Slovenije nastale situacije ni sposoben obvladovati in razreševati, zato zahteva, naj odstopi in prepusti svoje mesto boljšim.

Predsednik ZSSS:
mag. Dušan Semolič

Zakon o samoupravljanju naj pride v skupščino

V ponedeljek, 18. novembra sta se v Domu sindikatov srečali na delovni seji **predsedstvi Socialdemokratske unije Slovenije in Sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije**. Izmenjali so stališča do zakona o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij. Predstavniki obeh strani so ugotovili, da so njihovi pogledi na vsebino teza za zakon precej sorodni, enotno pa menijo, da vlada s tem zakonom zelo zamuja.

Teze za zakon po mnenju sindikatov ne ustrezajo, evropskim standardom na tem področju, kljub temu da so v nekaterih členih dobesedno predpisane iz nemškega zakona. Prav je, da se naslonimo na nemški zakon, vendar pa moramo potem ta zakon napisati tako, da bo dejansko omogočil soodločanje delavcev o pomembnih stvareh, ki se tičejo tudi njih. Predvsem pa bi to moral biti zakon, ki ne bi urejal zgolj soodloča-

nja delavcev v podjetjih, temveč tudi v drugih organizacijah in zavodih in tudi v javni upravi.

Kot je na pogovoru dejal predsednik stranke SDU Rastko Močnik, splošno družbene razpoloženje ni naklonjeno delu in znanju, ampak predvsem kapitalu, saj namesto proizvodnje spodbuja veriženje in mešetarjenje.

Obe predsedstvi sta menili, da mora imeti zakon ustrezno podlago v novi ustavi Republike Slovenije. Iz njega je treba črtati vsa tista določila, ki pravijo, da bo »to uredil poseben (drug) zakon«, saj ima takšna določila tudi nov slovenski podjetniški zakon (zakon o družbah), ki že nastaja v delovni skupini. Zakon o soodločanju bi moral priti čimprej v skupščinsko proceduro. Na eni strani zato, da bi ga bilo mogoče še dodelati, na drugi pa zato, da ne bi ravno ta, za delavce tako usoden zakon postal predmet predvolilne kampanje nekaterih strank, sta menili predsedstvi.

Pavle Vrhovec

Seja sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije

Nezaupnica vladi in zahteve po odstopu

Svet Svobodnih sindikatov Slovenije, ki se je sestel v torek, 19. novembra, je najprej obravnaval položaj gospodarstva po napovedi ukrepov Evropske gospodarske skupnosti do Jugoslavije. Razpravo je začel **Albert Vodovnik** z ugotovitvijo, da je v tem mesecu največja težava za kovinsko in elektroindustrijo izguba jugoslovanskega trga. V zvezi z evropskimi ukrepi pa je predlagal navezavo tesnih stikov s sindikati iz evropske konfederacije in posameznih dežel, ki naj bi pritisnili na svoje vlade. **Alojz Omejc** je ocenil, da bo zelo kmalu 80 odstotkov tekstilnih podjetij pred stečajem in da bo zaradi tega v Sloveniji 40.000 delavcev iz te dejavnosti brez zaposlitve. Vlada R Slovenije je, po njegovem mnenju, dokazala, da njihovi panogi in podjetjem ne more pomagati. **Srečko Čater** je ugotovil, da so pretrgane reprodukcijske verige v živilsko-predelovalni industriji in da bo zaradi tega obstala proizvodnja in tudi prodaja. Vladi je očital, da se s kmetijstvom ukvarja le zaradi svoje lojalnosti do Kmečke zveze – ljudske stranke. Svobodni sindikati bi morali vladi že pred meseci izreči nezaupnico. **Lojze Raško** je znova opozoril, da bodo gostinski in turistični delavci zelo kmalu hlapčevali tujcem. Kritiziral je vlado in njenega ministra za turizem, ki je denar nekoristno porabil.

France Štelcer je ugotovil, da bodo številna podjetja odpuščala delavce, da bi se tako branila pred ukrepi EGS. Menil je, da sindikati ne smejo pristati na takšno ravnanje. **Metka Roksančič** pa je menila, da naj Svobodni sindikati vlado opozorijo o nasprotovanju odpuščanju delavcev in zahtevajo socialno zaščito delavcev in prebivalstva. **Stanko Mlakar** je predlagal, da skupščina vrže gospodarski del vlade, ker delavcem ne zagotavlja niti dela, kaj šele preživetje.

Vse te predloge je **Dušan Semolič** povzel v zaključke, ki jih bodo sindikati poslali IS in skupščini R Slovenije. V teh zaključkih bo še posebej poudarjeno, da Svobodni sindikati v tem položaju ne bodo pristajali na odpuščanje delavcev. Od vlade bodo zahtevali sredstva za pomoč podjetjem, ki bodo v velikih težavah, in tudi oprostitve prispevkov in davkov. **Svobodni sindikati so na seji izrekli tudi nezaupnico vladi in zahtevali njen odstop. Enotno so menili, da so nujne takojšnje spremembe v tistem delu vlade, ki je zadolžen za gospodarstvo.** Predsednik Dušan Semolič bo o vsem tem spregovoril v parlamentu, člani sveta pa so menili, da naj bi skupaj s člani predsedstva protest Svobodnih sindikatov osebno izročil kar Lojzetu Peterletu.

Soupravljanje za vse delavce

Razpravo o predlogu ustave R Slovenije je začel **Dušan Semolič**, ki je najprej ugotovil, da ustavno besedilo poznajo le vrhovi političnih strank. Politiki ustvarjajo medstrankarsko harmonijo zato, da bi ustavo sprejeli pred 23. decembrom 1991. Uvodničar je opozoril, da ima ustava veliko napotil na ustavne in druge zakone in

izrazil bojazen, da se bodo ti zakoni sprejemali preveč pod vplivom dnevne politike. Oblast se bo po sprejetju ustave začela znova pripravljati na volitve in odložila prava vprašanja, ki tarejo delavstvo. **Semolič** je največ besed namenil soodločanju, ki je civilizacijska pridobitev evropskih delavcev. Povedal je, da je soupravljanje zapisano v preambuli francoske ustave in da je v prvem členu italijanske ustave stavek, da je Italija republika, ki temelji na delu. Po **Semoličevem** mnenju bi vsi delavci morali imeti pravico do soupravljanja in ne le tisti iz gospodarstva. **Socialne in ekonomske pravice naj bi bile izenačene s političnimi pravicami in svoboščinami državljanov.** Ustava ne bi smela omejevati pravice delavcev do stavke in ta pravica naj bi bila zapisana v poglavju o svoboščinah. Svoboda sindikatov naj ne bi bila le organizacijska, kot razume ustavno besedilo, temveč tudi vsebinska, kot določajo mednarodne konvencije.

V razpravi je **Miran Potrč**, član ustavne komisije, poslanec SDP, najprej menil, da je treba sedanje ugodne politične razmere izkoristiti za sprejem ustave. Ker te zdaj nimamo, se vsakodnevno povečuje nezakonitost in tudi neustavnost in poslanci ob zakonih celo glasujejo o tem, ali je določba ustavna ali ne. **Potrč** je menil, da je ustava potrebna tudi zaradi volitev in zaradi zahtev iz tujine, ki mednarodno priznanje pogojuje s sprejetjem ustave. V ustavni komisiji so se odločili za širino pri pisanju ustave in pri tem izhajali iz načela, da bo dovoljeno vse, česar ustava posebej ne prepoveduje. **Potrč** je obrazložil tudi nekaj najnovejših dopolnitev ustavnega besedila in ugotovil napredek ter dodal, da je med strankami spor le še glede pravice do svobodnega odločanja o rojstvu otrok.

V vsakem podjetju le naš sindikat

Za njim se je oglasila **Anica Popovič**, družbena pravobranilka samoupravljanja, in nekoliko pikro ugotovila, da ji ni jasno, ali se sindikati zavzemajo za specializirana oz. samostojna sodišča za delovne spore. Določbe o sindikatu, stavki in sodnem varstvu delavcev bi po njenem mnenju bolj sodile v poglavje o svoboščinah kot v poglavje, v katerega so zdaj uvrščene. Po njenem mnenju je ustava na videz dobra, šele praksa pa bo pokazala njeno pravo vrednost.

Srečko Čater, Mira Videčnik in Sandi Bartol so bili najbolj kritični do 76. člena ustave, ki omejuje pravico delavcev do stavke. Člani sveta so podprli stališča, ki jih je pripravilo predsedstvo, in ga pooblastili, da oblikuje konkretne amandmaje takrat, ko bo ustava prišla v skupščinsko proceduro.

Poglede na zakone o sodelovanju delavcev pri upravljanju podjetij je uvodoma obrazložil član predsedstva **Gregor Miklič**. Svobodni sindikati že več kot leto dni zahtevajo ta zakon, ker delavci nimajo več upravljaljskih pravic. Dodal je, da Svobodni sindikati zahtevajo pravico do sou-

pravljanja za vse delavce in da zato ne morejo podpreti določbe, ki to pravico omejuje le na tiste, ki so zaposleni v podjetjih. **Miklič** je menil, da naj bi bil zakon o soupravljanju krovni zakon za druge zakone in predpise, ki bodo opredeljevali soupravljanje na posameznih področjih oziroma v dejavnostih. Zakon naj bi bil takšen, da podjetja ne bi potrebovala dodatnih aktov. Po **Mikličevem** mnenju je največja pomanjkljivost zakona odsotnost določb o vsebini soodločanja delavcev. Glede pravice sindikatov do soodločanja pa je **Miklič** menil, da naj bi jo imeli vsi sindikati, ki so v podjetju, in ne le tisti, ki imajo status reprezentativnosti. **Gregor Miklič** je predlagal, naj svet pooblasti predsedstvo, da se vključi v skupščinsko razpravo, ki naj bi se začela čimprej.

Razpravljalci so podprli uvodna izhodišča **Gregorja Mikliča** in dodali številna opozorila, ki jih lahko strnemo tudi takole:

- Zakon je le slab prevod enega od petih nemških zakonov in je zato necelovit poskus urejanja soupravljanja, soodločanja oziroma sodelovanja delavcev pri upravljanju. Zakon začenja iz nič in neupošteva pozitivnih izkušenj soupravljanja. O tem so govorili: **Miloš Pavlica, Anica Popovič** in **Viljem Medved**.

- Zakon je temeljito obdelal le proceduro odločanja, izognil pa se je njegov vsebini. Obstaja nevarnost, da bodo posamezni zakoni, tak primer je zakon o združenju, delavcem odvzeli pravico do soodločanja. O tem so govorili: **Mira Videčnik, Srečko Čater, France Werner Petek** in **Sandi Bartol**.

- Zakon pogojuje pravico sindikatov do soodločanja z njihovim soglasjem. **Milan Utroša** v tem vidi nevarnost, da bodo sindikati potisnjeni na obrobje odločanja, saj ni verjetno, da se bodo številni sindikati v posameznem okolju lahko sporazumeli. S tem se je strinjal **Albert Vodovnik** in dodal, da Svobodne sindikate čaka trd boj za delavce. **Posebej je prabil, da je po njegovem mnenju v vsakem podjetju lahko le en sindikat, in to naš oziroma SKEI.**

Po razpravi je **Dušan Semolič** predlagal, naj predsedstvo oblikuje stališča, v katera naj vključi vse predloge iz razprave. Strinjal se je z oceno, da so »rumeni« oziroma vladni sindikati realnost in da jih je treba upoštevati pri akcijah in pri delu.

Pod točko razno so člani sveta največ govorili o sindikalnem pluralizmu, pri čemer je večina menila, da z Neodvisnostjo ni mogoče sodelovati. **Danilo Šipoš** pa je svet opozoril, da s takšno razpravo dela reklamo za konkurenčni sindikat. **Rudi Perozzi** pa je dodal, da konkurenčni sindikati le izkoriščajo prazen prostor, ki ga ustvarjajo Svobodni sindikati.

Člani sveta so govorili tudi o sodelovanju s Samostojnimi sindikati Hrvaške in o možnosti, da bi njihovi člani uživali ugodnosti, ki jih imajo člani Svobodnih sindikatov. Znova so opozorili, da se je treba s hrvaškimi sindikati pogovarjati tudi o počitniških prikolicah, ki so na Hrvaškem in ki so last slovenskih delavcev.

Franček Kavčič

V Saturnusu zmagal šibkejši

V Avtoopremi, tovarni v sestavi Saturnusa, so sindikati 14. novembra ob 13. uri sprejeli sklep o splošni stavki. Razglas sta podpisala Jure Vrhovnik za SKEI, ki je imel takrat več kot 80 odstotkov vseh zaposlenih, in Jože Lovšin za Neodvisni sindikat, ki je takrat štel devet članov. Stavko oziroma protest je pripravil neodvisni sindikat, ki je svobodno povabil k akciji uro pred začetkom. Protest v Saturnusu bo za zgodovino sindikalnih bojev pomemben tudi zato, ker organizatorji na prvi protestni zbor namenoma niso povabili nobenega od menežerjev. Delavci, ki so se zbrali na prvem zboru, pa so z aplavzom sprejeli vse zahteve, ki jih je v njihovem imenu pripravil neodvisni sindikat.

Pogajanja o usodi stavkovnih zahtev so se

kot vse kaže, o tem niso bili obveščeni, še manj pa so vedeli o možnostih za lastninjenje in »razprodaji« firme domačemu ali tujemu kupcu.

Delavci bodo namesto delavskega sveta, ki je nedokazano delal proti njihovim interesom, izvolili novega. Namesto Gambergerja, ki je kljub temu, da so ga imeli radi, po njihovem mnenju sokrivec za stavko in proteste, bodo lahko izbrali Matijo Trčka ali koga drugega, ki mu bodo to zaupali.

V ozadju protesta delavcev je osamosvojitve te tovarne in preprečitev njene razprodaje. Projekt lastninjenja Saturnusa in nova organiziranost objektivno traja dolgo oziroma predolgo in omogoča špekulacije, da se je vodstvo odločilo Avtoopremo prodati pod ceno. Jožko Čuk je na

pogajanjih in tudi na zboru dokazoval, da Avtoopreme nihče noče prodati in da bo po novi organiziranosti postala povsem samostojno podjetje z vsemi funkcijami. Kaže, da Daniel Gamberger po mnenju delavcev v vseh teh procesih ni bil dovolj odločen, kljub temu da je generalni direktor Saturnusa čakal na vsa soglasja republike in novo lastninsko zakonodajo.

Opazovalci pogajanj smo sprva menili, da je v Saturnusu arena za politični boj med dvema sindikatoma in da bodo najkrajšo potegnili delavci, ki bodo zaradi drugih uničili lastno tovarno. Zunanji svetovalci so govorili o ludizmu, jogurtni revoluciji in še o čem iz zgodovine sindikalnih bojev. Jože Lovšin je bil sprva označen za tistega, ki za Konfederacijo Neodvisnost zbira članstvo. V toku pogajanj in s podpisom premirja pa je dokazal, da je protest nastal spontano zaradi nezadovoljstva in neobveščenoosti delavcev.

Svobodni sindikat Saturnusa se je v tridnevem dogajanju znašel na prepihu. Jure Vrhovnik pravi, da je stavkovni razglas podpisal, ne da bi poznal njegovo vsebino, ker bi bil v nasprotnem primeru za delavce izdajalec. Vrhovnik se zaveda, da ni ravnal skladno s statutom SKEI in stavkovnimi pravili Svobodnih sindikatov, ve pa, da je pomagal delavcem, da se je začel razčiščevati položaj Avtoopreme in celotnega Saturnusa.

O stavki oziroma protestih delavcev Saturnusa javnost ni bila obveščena, zlasti zato, ker so spor hoteli razčistiti na svojem dvorišču. Pri tem so uspeli in jim zato lahko čestitamo. Zgodbo objavljamo, ker kljub pomislekom in napakam dokazuje uspeh sindikalnega boja, ne glede na to, da ga niso vodili svobodni sindikati, ki se iz primera lahko poučijo o delu v korist članstva.

Franček Kavčič

Jože Lovšin med dvema ognjema

začela 15. novembra in sprva so na njih sodelovali tudi vodilni funkcionarji republiškega odbora SKEI in območne organizacije Svobodnih sindikatov. Pogajanja se ta dan niso končala in so jih zato nadaljevali v ponedeljek, 18. novembra brez zunanjih svetovalcev. Zbor, ki je bil ob 14. uri, je z aplavzom sprejel pridobitve, ki so plod grožnje s stavko, kljub temu da delavci dejansko niso stavkali.

Zahteve sindikatov so bile: preklic odločb o čakanju na delo, izplačilo 13. plače konec meseca novembra, odpoklic nelegitimnih organov upravljanja, odstavitev direktorja Danijela Gambergerja in vodje razvoja Janeza Bernata, izvolitev novega direktorja in delavcev s posebnimi pooblastili, razveljavitev vseh ukrepov v zvezi z lastninjenjem.

Na zboru pa so delavci z zadovoljstvom sprejeli tele rešitve: odločbe o čakanju na delo se nadomestijo z odločbami o izrednem plačanem dopustu, plače za november bodo povečane za 20 odstotkov, decembra bodo volitve novih samoupravnih organov, nov delavski svet bo odločal o imenovanju direktorja in drugih šefov, prodaja Avtoopreme ni sprejemljiva.

Vse te sklepe je zboru delavcev (bilo jih je 440) predlagal Jože Lovšin, ki je v času protestov oziroma stavke postal zaupnik Neodvisnosti. Lovšin je dobil bitko s poslovodstvom Saturnusa na čelu z Jožkom Čukom. Ključna pridobitve za delavce – plačani izredni dopust, nima podlage ne v zakonih in ne v kolektivnih pogodbah. Avtooprema, ki je v preteklih letih podpirala ekstra dohodek, je čez noč izgubila jugoslovanski trg in bo poslej na tujih trgih odvisna od vključitve v eno od svetovnih korporacij. Ta hip se ponuja Hella. Delavci, ki redno prejemajo osebne dohodke, v povprečju 11.000 tolarjev,

Določbe kolektivne pogodbe za komunalno in stanovanjsko gospodarstvo Slovenije, ki opredeljujejo vlogo sindikata

● Uvodna določba v normativnem delu pravi, da mora pristojni organ v organizaciji omogočiti udeležbo sindikata pri odločanju o pravicah, obveznostih in odgovornostih iz delovnega razmerja.

● V 6. členu, ki opredeljuje pravice delavcev, katerih delo postane v podjetju nepotrebno, je določeno:

Preden delodajalec oz. poslovodni organ sprejme o tem odločitev, je dolžan zahtevati mnenje sindikatov in ga pred odločitvijo skupaj s predstavniki sindikata obravnavati.

● V panožni kolektivni pogodbi je posebno poglavje o delovanju sindikata, ki obsega 11. in 12. člen. Iz teh posebej opozarjamo na točko 5, ki pravi:

Pravice in dolžnosti organizacije oz. delodajalca in sindikatov se podrobneje urejajo s **posebno pogodbo za sindikalno delo v organizaciji** oz. pri delodajalcu. S pogodbo za sindikalno delo naj se uredijo predvsem pogoji za delo sindikata na področju varstva delavskih pravic, pogoj za delo in vrednotenje dela sindikalnih zaupnikov ter druge pravice, obveznosti in odgovornosti, ki zadevajo pristojne organe v organizaciji oz. delodajalce in sindikate.

● V 16. členu 5. točka pravi:

Razvrščanje delavcev v posamezne tarifne razrede po tej pogodbi opravi poslovodni organ.

V primeru pritožbe delavca lahko sindikat zahteva dodatno strokovno presojo ali uveljavitev arbitraže.

● V 25. členu je opredeljen osebni dohodek sindikalnega zaupnika.

● V obligacijskem delu so opredeljene pravice in obveznosti sindikata dejavnosti kot podpisnika kolektivne pogodbe, način reševanja sporov in oblikovanja organa za tolmačenje in spremljanje uresničevanja kolektivne pogodbe.

Belokranjski sindikati: tridesetodstotno zaostajanje OD

Na ponedeljkovi seji sveta Območne organizacije Svobodnih sindikatov Bele krajine so sindikalni zaupniki na osnovi opravljene ankete v podjetjih kritično ocenili počasno uveljavljanje kolektivnih pogodb, ki so osnova za urejanje odnosov med delodajalci in delavci. Sindikat kot zastopnik delavcev meni, da je za počasnost na tem področju vzrok pomanjkanje strokovnih kadrov v podjetjih za to področje, slab gospodarski položaj kot tudi nepripravljenost nekaterih poslovnih delavcev za pripravo in sklepanje podjetniških pogodb.

Zaradi tega osebni dohodki delavcev kasnijo in zaostajajo za 10 do 30 odstotkov za izhodiščnimi osebnimi dohodki, določenimi v kolektivnih pogodbah dejavnosti za posamezni mesec. Znižanja niso posledica sprejetih kriterijev dejavnosti za začasno zmanjšanje plač zaradi izgube, sanacije, nelikvidnosti, ampak so zanje krive razmere v gospodarstvu in zakonske omejitve mase pri izplačilih akontacij za plače.

Kljub hudemu padcu realnih osebnih dohodkov v primerjavi z lanskim letom, imajo zaposleni v Beli krajini še za skoraj petino manjše povprečne plače, kot jih imajo v Sloveniji. Zato je vsak mesec več delavcev, ki prejemaajo zajamčene plače. Glede na sedanjo vrednost zajamčenega OD 9.300 SLT bruto oz. 6.000 tolarjev neto bo skoraj tisoč delavcev v Beli krajini prejelo le zajamčene plače, kar glede na visoko rast življenjskih stroškov ne zadošča več za golo preživetje.

Vodstva podjetij na vse večji pritisk sindikatov za povečanje plač to pogojujejo z odpustom določenega števila delavcev oziroma grozijo s stečajem. Poleg trenutnih gospodarskih težav se podjetja namreč soočajo s presežki delavcev. Po podatkih iz ankete je trenutno v podjetjih več kot 500 presežnih delavcev. Presežke bodo po programih in kriterijih reševali z upokojitvami in delno s programi prezaposlovanja oz. samozaposlovanja, pretežno pa jim grozi zakonski odpust, kar v teh razmerah v Sloveniji pomeni odprta brezposelnost.

Svobodni sindikat Bele krajine meni, da je za ureditev plač delavcev oz. uveljavljanje kolektivnih pogodb, s tem pa cene dela, potrebna večja aktivnost sindikata v podjetju. Pri tem ta potrebuje strokovno pomoč in usklajeno akcijo sindikata dejavnosti in območja, z doslednim vztrajanjem pri uveljavitvi realne cene dela. Vlado, gospodarsko zbornico in predsedstvo Zveze SSS pa poziva, naj naredijo vse, da na bo več ovir za uveljavljanje kolektivnih pogodb, ki je osnova za socialni mir. Tega potrebujemo za uveljavljanje in razvoj samostojne države.

M. J.

O izvajanju kolektivne pogodbe za kovinsko in elektroindustrijo

Predstavniki sindikatov v kovinski in elektroindustriji Slovenije so 20. novembra 1991 v Ljubljani uskladili ocene in stališča v zvezi z izvajanjem panožne kolektivne pogodbe za črno in barvno metalurgijo in livarne ter kovinsko in elektroindustrijo Slovenije. Dogovorili so se tudi o možnostih skupnega nastopanja za uveljavljanje panožne kolektivne pogodbe.

V večini primerov direktorji podjetij znižujejo osebne dohodke brez soglasja sindikata in delavcev. Tudi po šestih mesecih marsikje direktorji niso obvestili sindikata in delavcev, kaj so oz. bodo storili, da se bo položaj izboljšal in se bodo osebni dohodki izplačevali v skladu z določili pogodbe.

V marsikaterem podjetju ne izdajajo listin za manj izplačane osebne dohodke in ne poznajo operativne knjigovodske izpeljave, ki izhaja iz 62. člena PKP in navodil, ki jih je poslal SKEI.

Pogledi na uporabo skrajnega sredstva sindikalnega boja – stavko – niso do konca usklajeni in bo potreben dogovor za vsako fazo.

Uveljavljanje PKP je skupen cilj vseh sindikatov, zaradi česar obtaja potreba po skupnih usklajenih aktivnostih.

V skladu s skupnimi ugotovitvami predlagamo:

– skupen sestanek s predstavniki strokovnih združenj in sindikatov v panogi;

– skupen sestanek s predstavniki vlade z zahtevo po odpravi interventne zakonodaje in uveljavljanja kolektivnih pogodb (ministrstvo za industrijo in gradbeništvo, ministrstvo za delo, ministrstvo za finance in s podpredsednikom vlade dr. Ocvirkom);

– sklic komisije za pomirjanje;

– iniciativa in sklicevanje sestankov o omenjeni problematiki se poveri vodstvu SKEI.

V razpravi so bila izpostavljena še vprašanja, ki jih je potrebno opredeliti še v drugih resorjih vlade, kot je ministrstvo za pravosodje itd. in SDK;

– prodaja stanovanj podjetij, ki so v stečaju;

– zakonsko utemeljiti izvajanje 62. člena PKP tudi v smislu možnosti, da za manj izplačane OD delavci uveljavljajo delež pri odkupu stanovanj v lastnih podjetjih;

– uveljavljanje manj izplačanih OD že pred stečajem;

– predlagati na razgovorih z vlado, da se namesto omejevalne zakonodaje sprejme zakon o kolektivnih pogodbah itd.

Albert Vodovnik

Protest zoper podražitev nekaterih komunalnih storitev

Na zadnji seji je Izvršni svet občine Celje obravnaval in sprejel sklep o spremembi cen nekaterih komunalnih storitev. Vse lepo in prav, saj je Izvršni svet sprejemal sklepe o zadevah, ki sodijo v njegovo pristojnost.

Vendar tokratni način sprejemanja tako pomembnih odločitev, ki vplivajo na standard zaposlenih, upokojenecv oziroma vseh občanov Celja, presega meje razumnosti. Proti sprejemu sklepov zato ostro protestiramo. In za kaj gre: V območni organizaciji sindikatov Celje smo bili seznanjeni s predlogom strokovne službe za podražitev nekaterih komunalnih storitev. Predlogu nismo oporekali, saj je bil strokovno utemeljen in argumentiran. Zlasti pri predlogih izračuna cene plina in ogrevanja je že strokovna služba ocenila, da bi oblikovanje cen po dogovorjenih kriterijih bilo v danem trenutku nesprejemljivo, zato je predlagala postopno zvišanje cen, in to s 1. novembrom 1991 in nato še s 1. decembrom 1991.

Utemeljevati prekomerno povečanje cen s tem, da naj tisti, ki stroškov ne

prenesejo, razrešujejo svoj socialni položaj na drugačen način, bo sprejemljivo takrat, ko bo država z ukrepi gospodarske politike omogočila, da zaposleni s svojim delom ne bodo socialno ogroženi, za vse druge, ki svojega eksistenčnega položaja ne bodo mogli zagotavljati z delom, pa sprejela ustrezen razvojno-socialni program.

Zato predlagamo in zahtevamo, da:

– Izvršni svet občine Celje prekliche sprejete sklepe in ponovno obravnava predlog, kot je bil posredovan za sejo 13. novembra 1991.

Če so se po 13. novembru 1991 spremenile razmere, ki vplivajo na oblikovanje cen komunalnih storitev, pa predlagamo, da strokovna služba pripravi nov predlog. Vsekakor pa bo moral IS ob obravnavi cen na tem področju upoštevati realnost časa in razmer, v katerih živi večina plačnikov teh storitev, in tudi opozorila ministrstva za trg in cene občinskim vladam, naj ne pretiravajo pri določanju cen komunalnih storitev.

Ladislav Kaluža,
sekretar

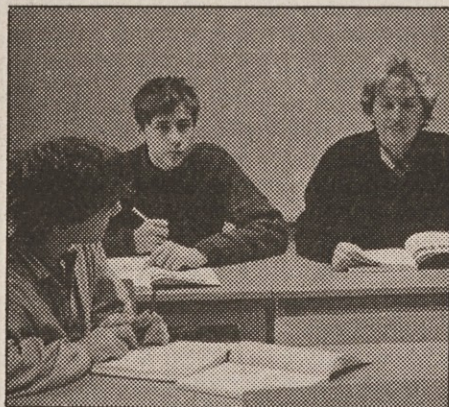

Ilja Jurančič

Tarifni del kolektivne pogodbe za negospodarske dejavnosti

Vloga in vsebina

Tarifni del Kolektivne pogodbe za negospodarske dejavnosti vsebuje vse tiste določbe o materialnih pravicah delavcev, ki naj veljajo enako za vse negospodarske dejavnosti, in tudi tiste določbe, ki so tu vsebovane kot spodnja meja, pod katero v kolektivnih pogodbah dejavnosti ne bo mogoče določati materialnih pravic delavcev v posamezni dejavnosti. Neposredno bo uveljavljena večina določb o nadomestilih in dodatkih osebnega dohodka, o drugih osebnih prejemkih in o povračilih stroškov v zvezi z delom. Usmerjevalne določbe so določbe o osnovnih osebnih dohodkih (ki ne morejo biti nižji od s kolektivno pogodbo za negospodarske dejavnosti določenih izhodiščnih osebnih dohodkov) in o osebnih dohodkih na podlagi delovne uspešnosti. Usmerjevalne so le nekatere določbe, ki zadevajo nadomestila

in dodatke osebnega dohodka, druge prejemke in povračila v zvezi z delom.

Na podlagi usmeritev kolektivne pogodbe za negospodarske dejavnosti bodo kolektivne pogodbe za posamezne negospodarske dejavnosti vsebovale določbe

Tudi v gostinstvu in turizmu kršijo kolektivno pogodbo

Na podlagi zbranih podatkov v Sindikatu delavcev gostinstva in turizma Slovenije ugotavljamo, da po podjetjih množično kršijo določila panožne kolektivne pogodbe. O sankcijah za podjetnike ni mogoče govoriti, temveč le o moralni odgovornosti tistih, ki delavcem izplačujejo manj, kot je življenjski minimum. Po drugi strani pa podjetniki svoje osebne dohodke vrednotijo v DEM in ne tolarjih, ki so uradno plačilno sredstvo v R Sloveniji. Delavcem pri že tako mizernih OD ukinjajo regrese za prehrano, povračilo za prevoz na delo, pošiljajo jih na čakanje brez sklepov organov upravljanja v podjetjih itd. Postavlja se vprašanje, ali so posamezni podjetniki sami sebi zadostni in prepričani, da lahko podjetja upravljajo brez delavcev. Tako kakor tudi resorni organi v R Sloveniji podjetniki pozabljajo, da so vse te hotele, restavracije in druge lokale zgradili prav ti delavci z odrekovanjem pri svojih OD in prejemkih. Danes pa so v zahvalo za to postali v svojih delovnih okoljih nepotrebni.

Boj za preživetje je tudi na Zahodu krut, a tam so njegova pravila znana in za vse veljavna. Pri nas teh pravil ni več. Odpovedali so vsi inštrumenti za varstvo delavcev. Odpovedale so inšpekcije dela, družbeni pravobranilci samoupravljanja. Delavci hodijo s strahom v službo, saj ne vedo, ali bodo lahko jutri še prišli na delo ali pa bodo poslani na čakanje na delo oz. bodo enostavno dobili delovne knjižice. Nekateri podjetniki še »razmišljajo«, ali bi dali delavcem individualne pogodbe o zaposlitvi ali ne, kljub temu da jih k temu zavezuje zakon. Takšna razmišljanja posameznih podjetnikov so kratkoročna, saj sem močno prepričan, da se bodo jutri znašli v enakem položaju, kot je danes delavec.

Pri takšnem obnašanju človek dobi občutek, da v Republiki Sloveniji v prihodnje ne mislimo razvijati turizma in gostinstva. Takšen občutek

imam tudi po dosednji dejavnosti posameznih resornih organov v republiki, zadolženih za razvoj panoge. Na ravni R Slovenije nimamo izdelanega niti kratkoročnega, kaj šele dolgoročnega koncepta panoge. Vse bolj me navdaja občutek, da najbolj odgovorni za razvoj panoge pozabljajo, da so delavci v gostinstvu in turizmu ustvarjali največji neto devizni priliv v republiki. Zaradi vojne letos tega ni bilo mogoče ustvariti. Zaradi tega so se podjetja in delavci znašli v izredno kritičnem položaju, predvsem tisti, ki so bili izvozno usmerjeni. Teh delavcev in teh podjetij danes ne bi smeli prepuščati samim sebi. Morali bi jim zagotoviti osnovne pogoje za preživetje. Menim, da je največja in najboljša investicija investicija v človeka – delavca. Pri tem ne morem mimo tega, da ima Ministrstvo za turizem Republike Slovenije neporabljena sredstva turistične promocije na posebnem področju v Frankfurtu, kjer se obrestujejo po optimalni obrestni meri (podatek iz časopisa Delo z dne 29. 10. 1991). Postavlja se mi vprašanje, ali ni morda del teh sredstev ustvarilo v lanskem letu to turistično gospodarstvo in ta delavec, ki se danes bori za preživetje. Ne bi kazalo ta sredstva, ki so danes v Frankfurtu, nameniti tem delavcem, ki bodo jutri s svojim delom verjetno lahko ustvarjali več, kot bomo dobili z obrestovanjem po optimalni obrestni meri?

Gostinstvo in turizem je ena tistih ključnih panog, ki bo jutri pripravljena nositi največje breme pri ustvarjanju in zagotavljanju še kako potrebnih deviz za razvoj naše mlade dežele. Zato pričakujem, da se bo miselnost o tej panogi, miselnost o delavcih, ki so v njej zaposleni, spremenila. Še predvsem v tistih resornih organih, ki so zadolženi za razvoj te panoge.

MIHAJLO ZVER
sekretar Sindikata
delavcev gostinstva
in turizma Slovenije

o osnovnih osebnih dohodkih za vsa ali vsaj za tipična delovna mesta in dela. Tako določeni osnovni osebni dohodki ne bodo smeli biti nižji od izhodiščnih osebnih dohodkov za tarifne razrede, v katere delovna mesta spadajo in ki so določeni s Kolektivno pogodbo za negospodarske dejavnosti. Kolektivne pogodbe za posamezne dejavnosti bodo vsebovale tudi določbe o tem, kako ugotavljati in obračunavati osebne dohodke na podlagi delovne uspešnosti, določbe o dodatkih za posebne obremenitve pri delu, za neugodne vplive okolja, nevarnosti pri delu in tudi druge določbe, ki urejajo za dejavnost specifične materialne pravice delavcev.

Izhodiščni osebni dohodek

V Kolektivni pogodbi za negospodarske dejavnosti je izhodiščni osebni dohodek določen v razmerju s poprečnimi osebnimi dohodki v gospodarstvu. Zaradi dejstva, da so v statističnem podatku o poprečnem osebnem dohodku v gospodarstvu upoštewane samo plače v pretežni družbeni lasti, je ta podatek ob postopkih lastninjenja vedno manj reprezentativen in takšno usklajevanje tudi vedno bolj problematično.

Razmerja med poprečnimi osebnimi dohodki v gospodarstvu in med izhodiščnimi osebnimi dohodki za posamezne tarifne razrede negospodarskih dejavnosti so bila med pogajalci določena sporazumno in razmeroma hitro. Prav tako je bilo brez težav in sporazumno določeno načelo, da naj se pri tej primerjavi upoštevajo podatki za isto časovno obdobje. Na podlagi podatka o poprečnem osebnem dohodku v gospodarstvu v septembru naj se določijo izhodiščni osebni dohodki tarifnih razredov v negospodarskih dejavnostih v septembru. Težave nastajajo pri določanju tekočih vrednosti, zato ker se osebni dohodki izplačujejo za nazaj, podatki o izplačanih osebnih dohodkih pa kasnije. Na podlagi podatkov o osebnem dohodku v septembru, ki so na razpolago šele konec oktobra, je treba določiti izhodiščne osebne dohodke tarifnih razredov v negospodarskih dejavnostih za naprej. Tu so bila stališča obeh pogajalskih skupin močno vsaksebi. Večina časa med dolgotrajnim nastajanjem kolektivne pogodbe pa je bila porabljena prav za ta terminološka usklajevanja. S kolektivno pogodbo uveljavljen izračun ni najboljši. Zato bodo zaradi razlik, ki bodo nastajale med pričakovanim in stvarnim poprečnim osebnim dohodkom v gospodarstvu potrebni poročuni. Še vedno je bolje, da se vsaj večji del povečanja poprečnih plač v gospodarstvu upošteva s pričakovanim poprečnim osebnim dohodkom in le manjši del izračuna na podlagi podatkov o stvarnem povečanju, ki ga je mogoče ugotoviti z dvomesečno zamudo. Tako kot poteka valorizacija pokojnin.

Čeprav še ni kolektivnih pogodb dejavnosti, ima sprejem Kolektivne pogodbe za negospodarske dejavnosti že tudi praktične posledice. Delavec, ki bi prejel

osebni dohodek, ki bi bil nižji od izhodiščnega osebnega dohodka za tarifni razred, v katerega je razporejen, lahko toži za izplačilo razlike do izhodiščnega osebnega dohodka. Toži lahko seveda zavod, ki mu je tak osebni dohodek izplačal, in ne morda financerja, ki zavodu zagotavlja denar za izvajanje dejavnosti.

Kolektivna pogodba za negospodarske dejavnosti vsebuje tudi določbo, da se izhodiščni osebni dohodki za nosilne poklice dejavnosti v V.-IX. tarifnem razredu povečajo do 20 odstotkov. Elemente za razvrščanje v tarifne razrede po nosilnih poklicih pripravi republiški upravni organ, pristojen za posamezno področje dejavnosti, v sodelovanju s sindikati.

Če v proračunu družbenopolitične skupnosti ni mogoče zagotoviti zadostnih sred-

stev za izplačilo osebnih dohodkov v višini, določeni s kolektivno pogodbo, lahko izvršni svet izjemoma določi nižje izhodiščne osebne dohodke. Zmanjšanje lahko znaša do 20 odstotkov in lahko traja največ tri mesece.

Izračun izhodiščnega osebnega dohodka za september 1991

Poprečni osebni dohodek, izplačan v gospodarstvu Slovenije v mesecu avgustu za julij, je znašal 15.612 dinarjev. Pričakovani osebni dohodek v gospodarstvu, izračunan na podlagi formule iz Priloge h kolektivni pogodbi za negospodarske dejavnosti, za september znaša 17.376 dinarjev (vse bruto). Na tej podlagi so izhodiščni osebni dohodki po tarifnih razredih za negospodarske dejavnosti določeni v naslednji višini:

T. R.	Količnik	Bruto	Neto	%
I.	(0,58)	10.078	6.262	62,1
II.	(0,64)	11.121	6.911	62,1
III.	(0,72)	12.511	7.774	62,1
IV.	(0,80)	13.901	8.527	61,3
V.	(0,90)	15.638	9.432	60,3
VI.	(1,08)	18.766	11.063	59,0
VII.	(1,22)	21.199	12.332	58,2
VIII.	(1,46)	25.369	14.506	57,2
IX.	(1,75)	30.408	16.988	55,9
V. a	(1,08)	18.766	11.063	59,0
VI. a	(1,30)	22.589	13.057	57,8
VII. a	(1,46)	25.369	14.506	57,2
VIII. a	(1,75)	30.408	16.988	55,9
IX. a	(2,10)	36.490	19.977	54,7

V. a, VI. a, VII. a, VIII. a in IX. a so nosilni poklici v posamezni dejavnosti (npr. vzgojitelj in učitelj v vzgoji in izobraževanju, zdravnik in medicinska sestra v zdravstvu). Kateri so nosilni poklici, bo določeno v kolektivnih pogodbah posameznih negospodarskih dejavnosti.

Primerjava izhodiščnih osebnih dohodkov

Podatki o izhodiščnih osebnih dohodkih, izračunani za september 91, nam omogočajo tole primerjavo:

T. r.	KPND	SKPG	Kov./el.	Gradb.	Gost./tur.	Čas./zal.
I.	10.078	10.578	10.605	12.003	10.896	10.600
II.	11.121	11.640	11.878	13.090	11.988	12.190
III.	12.511	12.999	13.256	14.637	13.389	13.780
IV.	13.901	14.493	15.378	16.303	15.361	15.370
V.	15.638	16.395	16.968	19.516	17.378	18.020
VI.	18.766	19.567	21.220	22.015	20.739	23.320
VII.	21.199	22.215	23.863	26.300	22.882	27.560
VIII.	25.369	26.448	27.573	45.070	26.976	34.979
IX.	30.408	31.728	32.877	53.072	32.361	40.279

Primerjava kaže, da bodo zaradi prenizko obračunanih pričakovanih poprečnih osebnih dohodkov potrebni poračuni, v kolektivnih pogodbah posameznih negospodarskih dejavnosti pa bo treba doseči, da bodo izhodiščni osebni dohodki na ravni, kot to velja za gospodarske dejavnosti. Ustava namreč zagotavlja delavcem negospodarskih dejavnosti enak socialni in materialni položaj, kot to velja za delavce v gospodarstvu.

Sklep o določitvi kalkulativnih osnov za določitev obsega sredstev za plače delavcev v zavodih, ki se financirajo iz proračuna, ki ga je vlada sprejela 16. oktobra in uveljavila 25. oktobra letos, je nič kaj rožnat položaj delavcev v negospodarskih dejavnostih spremenil v pravo katastrofo. Ta sklep pomeni, da se izjemno znižanje izhodiščnih osebnih dohodkov do 20 odstotkov s celotnim deležem uporabi za financiranje vseh negospodarskih dejavnosti, ki se alimentirajo iz proračunov. To avtomatično

pomeni tudi totalno uporabo te izjemne določbe, saj večina zavodov, ki se financirajo iz proračunov, nima omembe vrednih lastnih prihodkov.

Na tej podlagi bo izhodiščni osebni dohodek za negospodarske dejavnosti, ki je za september že znašal 95 odstotkov izhodiščnega osebnega dohodka v gospodarstvu, a se je v oktobru zaradi strokovno nevdržnega izračunavanja pričakovanega naraščanja poprečne plače v gospodarstvu, v oktobru že znižal na 80 odstotkov, tako da znaša le še štiri petine izhodiščnega osebnega dohodka v gospodarstvu. Z najnovejšo inovacijo vlade, da se izhodiščni osebni dohodek kalkulativno zniža za izjemnih 20 odstotkov, znaša izhodiščni osebni dohodek v negospodarstvu v primerjavi z gospodarstvom v septembru samo 76, v oktobru pa le še 64 odstotkov. Takih razlik delavci v negospodarskih dejavnostih socialno ne bodo mogli prenesti. Še posebej, če vemo, da tudi plače v go-

spodarstvu že nekaj časa delavcu ne zagotavljajo več normalne eksistence.

Osebni dohodki na podlagi delovne uspešnosti

Kolektivna pogodba za negospodarske dejavnosti vsebuje v 37. členu glede osebnih dohodkov na podlagi delovne uspešnosti le splošne usmeritve. To je razumljivo zaradi dejstva, da je delovno uspešnost mogoče ugotavljati le tako, da se vnaprej določijo pričakovani rezultati. Te je mogoče predvideti:

- s fizičnimi kazalci,
- z vrednostnimi kazalci,
- opisno.

V prvih dveh primerih lahko govorimo o merjenju, v tretjem primeru pa o ocenjevanju delovnih rezultatov. Vnaprejšnje določanje pričakovanih delovnih rezultatov je možno le ob upoštevanju tehnoloških, organizacijskih in gospodarskih posebnosti posamezne dejavnosti, zato je modele in tehnike ugotavljanja delovnih rezultatov mogoče predpisati le v okviru posamezne dejavnosti. Povsem nemogoče je, da bi na enak način ugotavljali delovne rezultate posameznih delavcev ali delovnih skupin v zdravstvu, šolstvu, kulturi, upravnih dejavnostih in še v drugih dejavnostih. Prav zato Kolektivna pogodba za negospodarske dejavnosti vsebuje določbo, da je podrobnejša opredelitev meril za ugotavljanje delovne uspešnosti predmet panožnih kolektivnih pogodb.

Dodatki in nadomestila osebnega dohodka, drugi osebni prejemki in povračila stroškov v zvezi z delom

Vse navedene določbe so povečini standardne in izhajajo iz nekdanje sindikalne liste. Pri vseh teh materialnih pravicah se uveljavlja načelo, da naj ta izplačila ne zbujejo preveč interesa in pozornosti in naj ne preusmerjajo aktivnosti delavcev od osnovnega osebnega dohodka in od delovne uspešnosti.

Med vsemi temi izplačili zasluži posebno pozornost odpravnina ob upokojitvi, ki je zasnovana drugače kot v nekdanji sindikalni listi in tudi drugače kot v Splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo. Za vsakih dopolnjenih pet let delovne dobe pripada delavcu po en poprečni ali njegov (če je to zanj ugodnejše) osebni dohodek.

Kolektivne pogodbe v zavodih in kolektivne pogodbe za dejavnosti

Kolektivna pogodba za negospodarske dejavnosti predvideva, da se posebne kolektivne pogodbe sklenejo v okviru posameznih dejavnosti, zakon o delovnih razmerjih pa poleg kolektivnih pogodb dejavnosti predvideva tudi možnost, da se v podjetjih (in torej tudi v zavodih) lahko sklenejo posebne kolektivne pogodbe. V nekaterih dejavnostih in v večjih zavodih, ki imajo lastne strokovne službe, bo pripravljane posebne kolektivne pogodbe v zavodih potreba ali celo nujnost, vendar bo vsaj postopoma treba število splošnih aktov bistveno zmanjšati ali jih celo odpraviti. Kolektivne pogodbe dejavnosti bodo morale biti sestavljene tako, da bo pogodbe o zaposlitvi z delavci mogoče sklepati tudi brez kolektivne pogodbe in tudi brez splošnega akta v zavodu. Ta možnost mora biti vsaj omogočena. Prav gotovo bodo s tem marsikje takoj, povsod drugod pa vsaj postopoma opuščeni interni akti, ki so doslej omogočali marsikatero manipulacijo.

Pogovor z Dragom Gajzerjem, predsednikom SKEI v TAM Maribor d.d.

Prilagajanje organiziranosti poslovnemu sistemu

Maribor, štajerska prestolnica, najbrž bolj kot drugi kraji v Sloveniji občuti vso krutost prehoda na tržno gospodarstvo. Med prvimi, ki jih je ošvrknil bič strestnosti, je bil paradni konj mariborske industrije TAM. Težave so se začele pred dobrimi tremi leti in potrebno je bilo ogromno trdega dela, da TAM še stoji. Stoji, vendar močno spremenjen, da ga je komaj spoznati. Iz delovne organizacije s 23 tozdi in štirimi delovnimi skupnostmi se je najprej preoblikoval v enovito družbeno podjetje, vendar tudi to ni bilo dovolj. Za preživetje se je TAM ponovno prelevil; tokrat v delniško družbo holdingškega tipa, ki jo sestavljajo krovna družba TAM Maribor d.d., deset večjih družb-hčera in še nekaj manjših družb. Sanacijski program so naredili strokovnjaki svetovalne firme McKinsey ob izdatni pomoči Tamovih strokovnjakov, uresničujejo pa ga skupaj z Republiko Slovenijo, Kreditno banko Maribor, delničarji in drugimi.

Najtrši oreh pri preobrazbi Tama je bilo zmanjšanje števila zaposlenih, saj je bilo včasih v njem nekaj več kot osem tisoč zaposlenih, tačas pa jih je le še 5.500.

Ta nekoliko daljši uvod je bil potreben za boljše razumevanje zadev, o katerih smo se pogovarjali s predsednikom sindikata kovinske in elektroindustrije v tem mariborskem podjetju Dragom Gajzerjem.

TAM je dolga leta veljal za zgled po urejenosti tudi na področju sindikalnega organiziranja in delovanja. Vsa dolga leta je bil v njem tudi en sam sindikat in razen ene ali dveh izjem so bili vsi delavci člani tega sindikata. Sedaj sta v podjetju dve organizaciji, pa povejte najprej, kako je organiziran SKEI.

D. Gajzer: V Tamu res delujeta dva sindikata. Neodvisni sindikat je bil ustanovljen lani septembra, SKEI pa je naslednik prejšnje sindikalne organiziranosti, seveda na novih osnovah Svobodnih sindikatov. Mi smo še v fazi reorganizacije, saj smo se odločili za podobno organiziranost, kot je organizirana naša družba TAM Maribor d.d. Tako imamo sindikalne organizacije na ravni posameznih družb, kjer delujejo sindikalni zaupniki po posameznih večjih proizvodnih enotah, poleg tega pa imamo še vodje sindikalnih skupin. Do 6. decembra bodo sindikati podjetij opravili svoje konference in izvolili svoje predsednike, temu pa bo sledila še konferenca na ravni holdinga. Da v tem času delo ne bi trpelo, smo obdržali prejšnje sindikalne zaupnike in na holdingu organizirali koordinacijo predsednikov, ki so jih izmed sebe izbrali zaupniki po podjetjih. To koordinacijo vodim jaz kot predsednik sindikata holdinga. Predvidevamo, da bomo še pred novim letom opravili tudi konferenco na holdingu, ko bomo dokončno potrdili novo organiziranost in sprejeli pravila ter program dela.

Morda še kakšno besedo o notranji organiziranosti, številu članov in plačevanju funkcionarjev?

Drago Gajzer

D. Gajzer: Kot že rečeno, imamo na ravni holdinga koordinacijo. Ta daje smernice in sprejema naša stališča v razgovorih z vodstvom družbe, seveda potem, ko so vsa vprašanja že prej uskladili na ravni sindikatov podjetij in njihovih vodstev. Tako sva v končni fazi neposredna partnerja pri dogovarjanju predsednik TAM Maribor d.d. Maksimiljan Senica in jaz, ki sodelujemo zelo dobro.

Tačas imamo v vseh družbah Tama od 5.500 zaposlenih 3.974 članov v SKEI. V podjetjih krijejo stroške za delo sindikata, del pa dajejo tudi za profesionalce, za dve zaposleni v administraciji, računovodstvu in za strokovnega delavca, jaz pa prejemam plačo na holdingu.

V začetku leta 1990 je bil TAM v velikih krčih, ko je bilo treba začeti uresničevati sanacijski program. Najhuje naj bi bilo pri presežkih delavcev, mar ne?

D. Gajzer: Ne morem reči, če je bilo ravno to za firmo najtežje, za sindikat pa je gotovo bilo. Za uspeh si štejemo to, da sanacije nismo izvajali tako, da bi spravili del Tama v stečaj, potem pa gradili proizvodno in zaposlovali na novo na trdnih in zdravih jedrih. Potrebno je bilo veliko naporov za reševanje kadrovske problematike in mislim, da smo skupaj z vodstvom uspeli stvari dokaj dobro rešiti. Skupaj z zunanjimi inštitucijami smo ljudem dokupovali varovalno dobo, jih preusposabljali, predčasno upokojevali, prezaposlovali, dajali smo in še dajemo denar za samozaposlitev. V začetku tega leta smo imeli na čakanju 900 ljudi, od teh je sedaj dobilo sklepe o prenehanju delovnega razmerja 320 ljudi, ki jim poteče šestmesečni odpovedni rok v marcu prihodnje leto. Preostale presežke smo tako ali drugače že rešili, pa tudi teh ne nameravamo kar tako

Drago Gajzer se je rodil 1. septembra 1959 v Mariboru. Po poklicu je gradbeni tehnik. Nekaj časa je deloval v prejšnjih osnovnih organizacijah sindikata, potem predvsem v prejšnji ZSMS, pozneje Liberalno-demokratski stranki, kjer je bil do razpusta te organizacije v Tamu sekretar. Za predsednika SKEI je bil izvoljen na sindikalnih demokratičnih volitvah konec lanskega leta, ko so med dvema kandidatom sodelavci izbrali njega.

odpustiti. Sindikat sodeluje pri prizadevanjih, da bi tudi za te našli delo, čeprav so ostali samo še najtežje zaposljivi. Kažejo se možnosti za zaposlitev v Avstriji. Za to imamo pripravljene že programe preusposabljanja in učenja tujega jezika, vendar je uspešnost te akcije odvisna od ureditve političnih razmer v Sloveniji.

Kako pa so ti delavci, ki so trajni presežek, plačani?

D. Gajzer: Ti delavci prejemajo 100-odstotno osnovno plačo in dodatek za delovno dobo. Ko so bili še na čakanju, so prejemali 70-odstotne osnovne plače, vendar je nato sindikat dosegel povečanje tega deleža. Ko (in če) bodo ostali brez službe, bodo dobili odpravnino v višini 50-odstotkov povprečka svoje plače v zadnjih treh mesecih, pomnoženo s številom let, ki so jih prebili v Tamu.

Kdor se odloči za samozaposlitev, dobi 9 izhodiščnih osebnih dohodkov z dodatkom 5 odstotkov za vsako leto delovne dobe, prav tako pa skušamo zainteresirati delodajalce, da zaposlijo naše delavce. Če odprejo novo delovno mesto, dobijo za vsakega delavca iz Tama po 100 tisoč tolarjev, prav toliko pa še od zavoda za zaposlovanje.

Ali je bilo na odločbe o prenehanju delovnega razmerja kaj pritožb?

D. Gajzer: Ne samo ena, cel kup jih je bilo. Od 500 se je pritožilo kar okoli sto delavcev, večinoma zaradi administrativnih spodrsiljajev. Sedaj smo 40 pritožb že rešili ugodno delavci so ostali na delu, drugi pa so se pritožili na sodišče združenega dela. Pri teh pritožbah nam je bila v veliko pomoč tudi pravna služba Območnega sindikata za Podravje.

S čim pa se poleg notranjih sindikalnih zadev še ukvarja sindikat v Tamu?

D. Gajzer: Največ imamo v mislih in v delu seveda lastninsko zakonodajo. Ne razpravljamo sicer na dolgo in široko o osnutkih, saj »pravega« niti še nimamo, podpiramo pa Mencingerjev predlog. Za zastopanje naših stališč smo pooblastili strokovne službe ZSSS. Del družbenega kapitala v Tamu že ima lastnika, saj so ob ustanovitvi delniške družbe upniki s konverzijo terjatev postali delničarji. Imamo pa tudi čisto vlaganje tujega kapitala v mešane družbe, zlasti v največjo družbo TAM I. V. (Iveco), v TAM BUS (Webasto) in KHD v holdingu.

Smu pa odločno proti referendumu o teh rečeh, saj rezultat ne more biti odsev realnega stanja. Ljudje se na to ne spoznajo – kako naj bi se, ko pa se še strokovnjaki ne morejo dogovoriti kako in kaj.

Za konec še vprašanje o sodelovanju vašega sindikata z drugimi – predvsem z Neodvisnim.

D. Gajzer: Z Neodvisnim v Tamu nimamo veliko skupnega, vendar s tem ne želimo nastopati proti njemu. Žal z njimi ne najdemo stičnih točk za temeljiteše skupne akcije. No, dogovarjamo pa se že, dogovarjamo... B. G.